

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 6 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 4 K na leto. Posamezna številka stane 30 h. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{11}$ strani 8 K. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v „Malih naznanilih“ stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg št. 3.

Ponatisi iz •Kmetovalca• so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 6. V Ljubljani, 31. marca 1918. Letnik XXXV

Obzigi: Naznanilo kmetovalcem. — K prestopku navijanja cen pri prodaji letošnjega vinskega pridelka. — Kako zdravimo motno in pokvarjeno vino in tak sadjevec? — Reja praseta brez mleka. — Pomanjkanje zelenjadnega semena. — Pridelovanje zelenjadnega semena. — Kdo se naj še zgleda za državni preživljenski (vzdrževalni) prispevek? — Vprašanja in odgovori. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — **Inserati.**

Modro galico

dobiva c. kr. kmetijska družba v obrokih in jo zato istotako v obrokih razpošilja razdeljevalce m oziroma razdeljevalnicam. Doslej je družba dobila slabo polovico ji obljubljenih državne modre galice, zato je na vse strani tudi le polovico naročene galice razposlala. Če bo družba sploh dobila vso za kranjsko deželo obljubljeno galico ni gotovo, in če jo dobi, se ne ve kdaj, kajti tvornice so pri izdelovanju modre galice zaradi pomankanja delavcev in premoga močno zastale in v železniškem prometu so pa silne težkoče. Tudi so letos vinogradniki na Kranjskem več galice naročili, kakor lansko leto; prav gotovo mnogi več, kakor jim predpisano gre (t. j. 35 kg na ha ali $3\frac{1}{2}$ kg na 1000 trt), zato naročitve presegajo lansko množino in je družba zaenkrat prisiljena vse naročitve za $\frac{1}{10}$, t. j. za 10 % skržiti, kar naj razdeljevalci napram posameznim naročnikom tudi store. Če pride pozneje vendarle dovolj galice, bo pa družba naknadno zaostanek doposlala.

Nujno prosimo, da vsakdo vendar že enkrat ve, da svetovna vojna že štiri leta traja, ki nalaga vsem brez izjeme težka bremena, zato naj nihče ne zahteva kaj nemogočega in zlasti ne nikakih prednosti. Kmetijska družba načelno prezira sitnarjenje domišljavih nekaterikov, ki sami ne vedo odkod si laste pravico zahtevati kako prednost ali protekcijo. *Pri družbi velja najrevnejši vinogradnik toliko, kolikor največji in najbogatejši!*

Glede oddaje modre galice naj si vsakdo zapomni tele točke:

1. Kmetijska družba odpošlje toliko galice, kolikor je dobi in takrat, kadar jo sama prejme. Vse razdeljevalnice v celi deželi se vsak čas enakomerno upoštevajo in ker nima nihče pravice do kake prednosti, zato naj ne muči družbe s prošnjami, da se njemu takoj in popolnoma ustreže.

2. Ker dobijo razdeljevalci galico v obrokih, jo smejo **posameznim vinogradnikom tudi le v obrokih dajati**, celo ker ni gotovo, če bo sploh vsa obljubljena galica prišla. Kako pridejo nekateri naročniki do tega, da dobe takoj že od prve pošiljatve celo naročitev galice, dočim morajo oditi drugi praznih rok. S pravičnim razdeljevanjem je poskrbeti, da bo vsak vinogradnik za vsako škropljenje pravočasno vsaj nekaj galice imel v rokah.

3. Najbolje bo, če se razdeljevalci, oziroma razdeljevalnice modre galice, sploh ne zanašajo na vso od države obljubljeni galico, kajti ovire niso izključene in ker že sedaj naročitve presegajo tisto množino, ki je kranjski deželi obljubljena, je vsekako zaenkrat računati najmanj z 10 %no prikrajšavo naročil, zato je tudi v slučaju, če pride vsa galica, vsakemu vinogradniku $\frac{1}{10}$ manj dati. Če bo družba dobila dovolj galice, jo bo seveda svoječasno naknadno doposlala. Kdor je več galice naročil, kakor mu je po predpisih gre, temu je seveda prekoračeno množino takoj odpovedati.

Kdor se boji, da s prideljeno galico ne bo izhajal, naj varčuje ter naj nadomesti v škropivu polovico galice z

galunom ali z žveplenokislo glino,

s pomočjo katerih snovi se škropivo trsnega listja veliko bolj prime in zato manjša množina modre galice enako dobro učinkuje. Kmetijski družbi se je posrečilo dobiti v zameno za drugo blago 1 vagon **galuna**, ki ga oddaja po K 2.40 za *kg* v sodih, ki drže približno 350 *kg*. Pri prodaji galuna v manjših množinah se cena nekoliko zviša zaradi dela in se mora posebej plačati vreča. **Žveplenokislo glino** oddaja družba po 1 K v sodih, ki drže približno 300 *kg*, pri prodaji v manjših množinah se pa cena zaradi dela nekoliko zviša in se mora posebej plačati vreča.

V svrhu zatiranja trsne plesnobe naj se rabi namesto žveplove moke **salojidin** (natrijev tiosulfat),

in sicer obenem pri škropljenju z modro galico ter ga je vzeti na vsakih 100 litrov galičnega škropiva 1 *kg*. Salojidn se sme v škropivo od modre galice in apna **šele** potem pridejati in v škropivu raztopiti, ko je galično škropivo kakor običajno že prirejeno. Tudi salojidin se dobi pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, in sicer *kg* za K 1.40 pri pošiljatvah v celih sodih, pri pošiljatvah v manjših množinah se pa priračuni še strošek za vrečo.

K prestopku navijanja cen pri prodaji lanskega vinskega pridelka.

III.

Mnenje tujih veščakov.

Da se bo vedelo, kako sodijo priznani veščaki o ravnalnih vinskih cenah, priobčim v naslednjih vrstah izvleček iz spisa ravnatelja vinarske šole R. Weigla, ki je o tem predmetu objavil v 2. številki letošnje dunajske „Allgemeine Weinzeitung“ spis pod naslovom „Razmišljanja k novi naredbi o vinskih ravnalnih cenah“.

Ravnatelj Weigl piše: med drugim

„Nova naredba o vinskih ravnalnih cenah mi je povod vinogradnike primerno poučiti, da se obvarujejo pred občutljivimi kaznimi in pred nepoklicanimi nakupovalci vina, ki namenoma razširjajo napačno mnenje, kajti naredba se mnogokrat napačno tolmači.

Predvsem bodi pribito, da se prejšnja naredba glede ravnalne cene za bela vina povprečne kakovosti (gostilniško vino) ni izpremenila, ampak je nova naredba le kakovost povprečnega belega vina višje postavila, pri čemur se je za podlago vzela množina alkohola.

Tukaj bodi pripomnjeno, da množina alkohola ni vedno pravo merilo za presojo kakega vina, kajti izkušnje kažejo, da se je tudi ozirati na vonj vina kakortudi na njegovo vsebino kisline in ekstraktnih snovi. Tako ima n. pr. rizlingovo vino v mnogih slučajih manj alkohola v sebi kakor vino iz veltlinca in vendar se rizlingovo vino višje ceni in bolje plačuje kakor veltlinčevo. Želeti bi bilo, da se to dejstvo upošteva tudi na merodajnih mestih.

Glasm naredbe je šteti med bela vina povprečne kakovosti tista, ki glede barve, vonja in okusa niso napačna in ki vsebujejo 9—10 prostorninskih odstotkov alkohola.

Za katera vina torej *ne veljajo* ravnalne cene? Vsa vina, ki nimajo nikakih napak glede barve, vonja in okusa, ki so torej brez napake in bolezni in ki imajo bela več kakor 10 prostorninskih % alkohola, so kakovostna vina, jih ni presojati po ravnalnih cenah in jih torej vinogradnik sme prodajati neodvisno od ravnalnih cen. **Ravnalne cene pač niso maksimalne cenel** Koliko draže se smejo taka vina prodajati nad ravnalno ceno, da se ne zapade kazni zaradi navijanja cen, je seveda odvisno od kakovosti vina, katero določiti bodi vsakemu samemu prepuščeno, pri čemur pa svarim v korist vinogradnikov zahtevati fantazijske cene, ker nam drugače ni mogoče s pridom intervenirati na merodajnih mestih.

Upoštevanje množine alkohola je torej potrebno, a to množino je seveda pravilno določiti. Množina alkohola je pa odvisna od množine sladkorja, ki jo je mošt imel, zato je vino tudi po moštni tehtnici presojati 18% sladkorja po moštni tehtnici da v popolnoma pokipenem vinu 10 $\frac{1}{2}$ prostorninskih % alkohola.

(V naših dolenjskih vinih, ki so v jeseni kipela v mrzlih zidanicah, še do danes ni ves alkohol popolnoma pokipel, ampak bo popolnoma pokipel šele pomladi, oziroma poleti, ko nastane gorkejša vreme. Iz tega je razvidno, kakšna *nezmisel* in obenem *krivica* je pozimi presojati dolenjska mlada vina po množini alkohola. Marsikatere dolenjsko vino, prodano meseca decembra, ni glede množine alkohola povprečne kakovosti, a ravno isto vino prodano meseca julija le-

tošnjega leta, je pa kakovostno vino, za katero ne veljajo ravnalne cene! Uredništvo.)

Ker so v največjih slučajih letošnji mošti imeli nad 18% sladkorja, zato večina letošnjih vin ni vezana na ravnalne cene."

Kako zdravimo motno in pokvarjeno vino in tak sadjevec?

(Istočasno odgovor na tozadevna vprašanja.)

Dnevno nam prihajajo vprašanja, kako je ravnati z vinom in sadjcem, ki se letos nenavadno dolgo ne učisti, ali ostaja še vedno sladak ter noče pokipeti, ali počrni in porjavi. Zaraditega hočemo tukaj le nakratko pojasniti, kako se ravna s takimi vini, v glavnem pa opozoriti na tista gospodarska navodila, ki jih ima družba v zalogi, in na tiste knjige, iz katerih se lahko vsak natančno pouči o ravnanju z vinskim in sadnim pridelkom. Kajti iz stavljenih vprašanj ni vedno mogoče zaslediti pravega vzroka pokvarjenosti vina ali mošta, ampak to zamore samo posestnik pokvarjenega vina, ki na podstavi njemu natančno poznanih okoliščin iz spodaj navedenih spisov lahko pride na pravi vzrok pogrška in določi tudi način zdravljenja.

Grozdje je v minulem, izredno suhem in vročem letu dozorelo prav dobro in si pridobilo mnogo sladkorja, kar je zelo ugodno vplivalo na dobroto in silo lanskega pridelka. Ravnotako je s sadjcem. Zaradi velike množine sladkorja so vina močna, nekatera pa še vedno sladka, ker iz različnih vzrokov sladkor ni še popolnoma pokipel. Posledica temu je, da se vina in sadni mošti navzlic pretakanju še vedno ne učistijo. Izmed glavnih vzrokov je hranenje mošta ali vina v premrzlih prostorih ali kletih, kjer sploh ne more pokipeti ali se pa pretvarjanje v alkohol vrši le polagoma; sladkor se v premrzlem prostoru pretvarja v težko kipeči sluzni sladkor. Tako vino je treba spraviti v prostor, ki ima najmanj 14° C do 16° C toplote, kjer bo sladkor lažje pokipel in vino se bo potem učistilo. Mogoče tudi, da v moštu ni sedaj več dovolj močnih kvasnih gliv; zato priporočamo, da se doda moštu samočiste kvasne glive, ki jih razpošilja Deželno kmetijsko-kemijsko preskuševališče v Ljubljani. Če kvasne glive v moštu ne dobe dovolj dušika, jim pognojimo, in sicer s tem, da jim damo v mošt na vsakih 100 litrov 10 gramov salmijaka, ki je dušičnato umetno gnojilo. Če je pa mošt hitro in pravilno pokipel, pa se vendar ne učisti, je lahko, da to povzroča prevelika množina sluznatih beljakovin in pomanjkanje čreslovine v moštu. Čreslovina zakrknje sluznate beljakovine, ki se vsedejo na dno in mošt se ne učisti. Čreslovina se moštu doda v obliki tanina, ki se jo dobi v lekarni.

Natančen pouk, kako se vino čisti, vsebuje gospodarsko navodilo števil. 20. „Čiščenje in precejanje vina“.

Poraba samočistih drož je popisana v navodilu števil. 9. „Čiste drože in njih raba v kletarstvu“.

O vinu, ki počrneva ali porjavi, dobimo pouk, kako z njim ravnati, v navodilu števil. 1. „Zakaj vino črni, kaj je temu vzrok in kako se temu odpomore“.

Če hočemo vinu, ki je preкисло, odvzeti kislino, najdemo potrebne podatke v navodilu števil. 37. „Kislota (kisloba) in razkisanje vina“.

O drugih vinskih napakah in kako jih odpravimo, razpravlja navodilo števil. 38. „Vinske napake, kako se jih je ogibati in kako se popravijo, kadar so nastale“.

Vsa gori navedena „Gospodarska navodila“ se dobijo pri naši družbi po 20 v za kom.

S sadnim moštom ali sadjcem ravnamo slično kakor z vinom in se dajo tu navedena navodila za vino rabiti tudi za sadjevec. Kdor se pa hoče poučiti o podrobnostih umnega ravnanja s sadnim moštom in vinom, naj si naroči M. Humekovo knjigo „Sadno vino ali sadjevec“, ki jo dobi v „Katoliški Bukvarni“ v Ljubljani za K 240. L.

Reja praseta brez mleka.

Naša prasičereja je danes silno prizadeta zaradi pomanjkanja potrebnih krmil. Veliko škodo trpi zlasti reja plemenskih svinj in praseta. Zato tudi tako pojema. Za doječe svinje manjka pripravnega živeža, za praseta pa mleka. Marsikdo je moral zaraditega to rejo že opustiti ali pa močno skrčiti.

Mleka manjka danes povsod, tako da ga stradajo ljudje in otroci. V teh skrajno težkih in žalostnih časih je treba, da si pomagamo pri prasutih tudi brez mleka in da si poiščemo v tej stiski nadomestila za mleko, četudi so manj vredna. Na vsak način moramo gledati, da rešimo in varujemo rejo praseta in plemenskih svinj kolikor mogoče pred nadaljnim propadanjem.

Kaj pa naj dajemo prasutom, če ni mleka?

Pomagajmo si v tem slučaju z močnatimi juhami, ki jih pripravimo iz ene ali druge moke. Porabna za to je zmes ovsene in pšenične moke, ržena in ječmenova, pa tudi turščična in ajdova moka.

Skrbimo seveda predvsem, da bo svinja lahko dojila in da bo imela vsaj prve tedne zadosti mleka za praseta. To je predvsem potrebno. Namesto s kravjim mlekom je pa pozneje pričeti s pokladanjem močnatih juh.

Močnata juha mora biti redko tekoča, pripravljena na ta način, da se moka z vodo zmeša in raztepe (šprudla) in da se s prilivanjem vode ta zmes stanjša in potem med „šprudlanjem“ zakuha. Močnata juha ima biti redka, zares juha iz moke in ne „močnik“. Tako zakuhanu moko je shladiti na životno toplino, preden se poklada. Če delamo juho iz ovsene in pšenične moke, je dobro dodati malo sladkorja, ker je tudi materno mleko nekoliko sladko. Po Belokrajini si pomagajo v takih slučajih, ko ni mleka za praseta, tudi s koruzno moko, ki je samanasebi sladka. Sladka je tudi ajdova moka. Zmes ajdove in pšenične ali ječmenove moke je tudi dobra. Po Nemčiji si pomagajo v takih slučajih pa tudi s tečno rženo moko.

Tečnost take močnate juhe lahko povečamo, če primešamo nekoliko lanene moke ali pa da dodamo pred pokladanjem po eno jajce, zlasti rumenjaka. Ker nam pa lanene moke manjka, si najlažje pomagamo z jajčnim rumenjacom, ki se da dobro pomešati z močnato juho. Jajčni beljak pa kaže v tem slučaju najprej raztepsti in potem primešati juhi, in sicer tudi tik pred pokladanjem.

Vse to pripravljanje in pokladanje nas stane nekaj več dela, ki se ga pa ne smemo bati, saj se gre za rešitev naše propadajoče reje in za odrejo praseta, ki so danes naravnost dragocena.

Če imamo nekoliko več mleka pri hiši, n. pr. kak liter, ki ga lahko obrnemo za rejo praseta, naj se

primeša ta liter tudi za napravo močnate juhe, v katerem slučaju se vzame seveda toliko manj vode.

Pomagajmo torej prasetom, kolikor je največ mogoče! Čim bolj se bomo potrudili, več bomo dosegli. Take močnate juhe, je treba po večkrat na dan in po malem pokladati, da se živalce polagoma nanje privadijo. Pri tem je treba seveda največje snage pri posodi kakortudi pri vsem našem ravnanju.

Rohrmann.

Pomanjkanje zelenjadnega semenja.

Čas setve po vrtilih in gredicah je tu. Marsikateri srečen posestnik ali najemnik vrta ali kakega malega zemljišča si je že sestavil svoj načrt, kako in s čim bo zasejal in zasadil vsak košček svoje zemlje, da bo gospodinja vesela ob množini sveže zelenjave, ki si jo bo lahko vsak dan tam nabirala. Prihranila si bo stem marsikatero pot na trg in marsikatero kronico v žepu, pri tem pa imela vedno kaj za v lonec.

Se bolj so navezane kmetijske gospodinjice na deželi na svoj vrt, ker jim rase solata, radič, čebula, petršilj, majaron in podobna kuhinjska zelišča, kajti edino iz njega morejo pričakovati izpremembo in priboljškov vsakdanji kmetijski hrani. Kakor v kuhinji, tako vladajo navadno tudi v domačem vrtu gospodinjice neomejeno, kajti samo one znajo, kake vrste zelenjave so potrebne in kdaj jih je sejati.

Laže je bilo nekdanj obdelati tak vrt kakor pa dandanes, ko postaja vprašanje: kje dobim potrebno seme? vedno bolj pereče. V mirnih časih si ga je vsak lahko nabavil, kajti malodane vsi trgovci na deželi in mnogi po mestih so imeli na razpolaganje semenje najrazličnejših zelenjadnih in lepoticnih rastlin, ki so jih ponujali v slikovitih popirnatih vrečkah, vsaka po deset do dvajset vinarjev napolnjena z zadostno množino semena. Pri takih razmerah se gotovo nikomur ni ljubilo gojiti si potrebno seme doma, ko je tako ceno in brez truda prišel do njega.

Popolnoma drugače izgleda stvar dandanes. Dolgotrajna vojna izpraznila je vse prejšnje zaloge semenja, vsled pomanjkanja delovnih moči je zmanjšala pridelovanje tega, nasprotno pa je vsled težavnih prehranjevalnih razmer pomnožila popraševanje po njem. Lanska suša je zakrivila slabo letino tudi zelenjadnega semena; deloma se ga je tudi mnogo manj gojilo ker je bilo popraševanje po sveži zelenjavi tako veliko, da se po tedanjih razmerah in cenah ni izplačalo pečati se s tem pridelkom. Pomanjkanje semenja občutimo to pomlad od dne do dne hujše, kar dobro vedo druge dežele, kakor Ogrska, Nemčija in nevtralne države, ki nas izkoriščajo z vedno višjimi cenami. K temu se pridruži še nizka kupna vrednost našega denarja v inozemstvu, ki še bolj goni cene kviško. Veliko pripomorejo k temu tudi domače semenske trgovine, ker se jim ni treba bati konkurence iz sosednjih držav in vsled tega ne poznajo več v cenah nikakih mej. Osrednji zavod za zelenjavo je sicer določil ravnalne cene za zelenjadna semena, žal da se teh cen dandanes nihče ne drži.

Da se vidi gorostasna razlika med cenami za zelenjadna semena pred vojno in sedaj, hočemo navesti nekaj števil iz cenovnikov semenskih trgovin za leto 1914 in iz onih za leto 1918. Pri tem moramo še posebej poudariti, da za posamezne vrste semenja nismo niti navedli najvišjih cen po cenovniku letošnjega leta, ampak samo one za srednje blago.

Za 1 kg semena se je plačevalo leta:

	1914	1918
Cvetoči kapus ali karfijol	58 K	1600 K *)
Kapus ali glavnat zelje	20 "	240 "
Ohrovt nizki dunajski	9 "	250 "
Koleraba najzgodnejša	10 "	500 "
Kuhinjska pesa črnordeča	12 "	50 "
Glavnata solata ljubljans. ajserca	11 "	300 "
Čebula	22 "	120 "

Navadno opravičujejo trgovci te visoke cene z izgovorom, da so sami morali plačati tako visoke cene, kar pa navadno ni res.

K temu se je v zadnjem vojnem času uživil tudi običaj, da trgovci ne prevzamejo nikake odgovornosti za cene v svojih cenovnikih ter si na ta način omogočijo poljubno višanje istih, češ: „to blago je dražje, ker je mene samega stalo več; ono cenejše sem že razprodal“. Ravnotako je z vodilnimi cenami, ki jih je ustanovila osrednja preskuševalnica cen na Dunaju; sestavljene so na tak način, da ima semenski trgovec pri prodaji malodane prosto roko, ker ga je pri nakupu semena težko nadzorovati.

Kje tiči vzrok tem visokim cenam? Deloma v zmanjšanem pridelovanju v domači deželi, v glavnem pa v zabranjenem uvozu iz Ogrske, Nemčije in drugih držav, iz katerih smo pred vojno dobivali vsako leto za mnogo milijonov semena. Glavna krivda pa leži na nas samih, ker se nismo že v mirnem času pobrigali za gojenje potrebnega zelenjadnega semenja doma, ampak smo rajši hodili na Ogrsko ali v Nemčijo in v druge dežele ponj, češ, da je tam cenejše in boljše. Nekaj tozadevnih poskusov, povzdigniti to kmetijsko panogo v domači deželi se je ponesrečilo, češ da se to pri nas ne izplača. Pravi vzrok pa je bil ta, ker se ni našlo podjetnih mož, ki bi to umno započeli, in ker je bilo v širših krogih premalo razumevanja za stvar.

Dandanes že vsak poprašuje po semenu ne oziraje se ne na kakovost ne na ceno, le da ga dobi. Dvomimo pa, da ga bo dovolj za vse vrtove, ki se jih namerava posejati. Kako bo pa izgledalo šele drugo leto, ako se ne bomo že letos pravočasno pobrigali za njegovo nabavo! Še večje pomanjkanje in višje cene, ker je delovnih moči vedno manj. Na uvoz iz drugih držav ne moremo računati, najsi tudi vojna kmalu konča.

Ne preostane nam drugega, kakor da si potrebno seme pridelujemo sami doma.

Pridelovanje zelenjadnega semenja.

Zelenjadno in drugo seme pridelujemo lahko na tri načine: Prvič pridelovanje semena na široki podlagi, kakor to delajo velike tvrdke s semenjem, ki zasejajo obširna zemljišča samo z eno vrsto zelenjave. V ta namen so jim navadno lastna zemljišča premajhna, zato sklepajo pogodbe s posameznimi kmetovalci v različnih delih dežele, katerim dajo seme, gnojila in deloma tudi potrebne stroje na razpolaganje, da pridelujejo seme ene ali več zelenjadnih vrst, pri čemer se morajo natančno ravnati po danih navodilih. Pridelovalci se zavežejo, da bodo izročili vse pridelano

*) V nekaterih krajih Nemčije plačujejo dandanes za en kilogram cvetočega kapusa že do 2200 mark, ali v kronah po današnji vrednosti 3300 kron.

seme tvrdki na pr. za tričetrtine tedanje tržne cene. Ta način pridelovanja semenja se v vojnem času zaradi pomanjkanja delavcev in sposobnih, podjetnih ljudi ne da vpeljati.

Drugič samostojno pridelovanje ene ali druge vrste zelenjadnih semen v svrhu dobičkanosne odprodaje, kar se lahko izvede tudi v dogovoru z odjemalci — trgovci. Izvršitev tega načina je mogoča le tam, kjer so kmetovalci zadostno izobraženi in izvežbani v gojenju zelenjadnega semenja.

Tretjo pa najbolj važno je gojenje semenja samo za domačo potrebo, ob katerem si vsak vrtnar pridela le tiste množine, ki jih potrebuje za svoj vrt in zemljišče, kvečjemu še, da postreže ž njim svojega soseda. Ta način gojenja semen je za naše razmere najvažnejši in zaraditega ga hočemo tukaj malo natančneje orisati.

Vsak, ki ima količkaj prostora na razpolaganje, naj si vzgoji sam potrebno seme za prihodnje leto.

To načelo naj velja za vsakega, ki se peča z vrtnarstvom!

Marsikdo si bo pri tem mislil: „Kako naj gojim zelenjadno seme, ko se nisem še nikdar pečal s tem?“ Res je, da jih je mnogo takih, ki nimajo pojma, kako se pridobiva seme različnih vrtnih rastlin; vendar stvar ni ravno tako težavna, kakor si marsikateri misli. Vzemimo na pr. družino, ki poseduje vrtič par sto četvornih metrov površine. Na tem prostoru posadi gredico s solato in vmes čebulček, drugo gredico s fižolom, ki naj služi kot zeleno sočivje; tretjo z grahomi četrto s kolerabo itd.

Od teh zelenjav si hoče pridelati seme za drugo leto, pri čemer mora upoštevati sledeči zakon: *Za seme si moramo vedno izbrati samo najboljše, najkrepkejše, najrodovitnejše in najzgodnejše rastline, kajti samo od takih dobimo dobro seme in od tega lepo zelenjavo v prihodnjem letu.*

Kako si na pr. vzgojimo seme *glavnate solate*? Upoštevaje gorenji nauk izberimo si na solatni gredici pet najlepših, najbolj zaprtih in najtrših glav ter jih zaznamujemo s kolci ali vejicami, kar velja gospodinji kot znak, da se jih ne sme dotakniti, kajti določene so le za seme. Teh pet solat moramo bolje gojiti od drugih, napraviti jim prostor stem, da povijemo one, ki jim rasejo preblizu, jih večkrat oplejemo, da jih plevel ne nadleguje in da ne trpe suše. Porabivši vso drugo solato na ti gredici, ostane samo teh pet rastlin, namenjenih za seme (za tako malo vrtnarstvo popolnoma zadostujejo). Potem to gredico lahko zopet prekopljemo in jo posadimo ali posejemo nanovo s kako drugo vrsto zelenjave, kajti škoda je pustiti tak prostor neizrabljen toliko časa. Pri okopavanju moramo seveda paziti, da ne pridemo preblizu korenin onih pet solat, puščenih za seme, in jih ne poškodujemo. Solate poženejo kmalu steblo, na katerem se razvijejo vejice s cvetjem; in ko so že ocvele in se začne steblo sušiti nad zemljo, je znamenje, da so zrnca semenja že dozorela. Tedaj se celo steblo previdno odreže, da seme ne izpada, ter se ga nadalje suši na solncu, najbolje na kaki vreči ali popirju. Ko se je steblo in seme osušilo dodobra, ga najlaže ob popoldanskih urah omenčamo, očistimo ga plev in — preskrbljeni smo s solatnim semenom za prihodnje leto.

Kako pa ravnamo s *fižolom* za seme? Posadil smo gredico z dobrim, okušnim fižolom, ki nam služi kot zelena hrana. Ko začne ta cvesti, opazujemo vse grmiče in si zaznamujemo one, ki kažejo največ cvetja in primeroma najkrepkejšo raščo. Ker navadno sadimo

fižol v grme po več zrn skupaj, moramo paziti, da niso posamezne rastline posajene preveč na gosto, ampak kar je šibkih in slabo razvitih, jih izruvamo. *Za seme pustimo samo najkrepkejša in z gostim cvetnim zarodom oblagodarjena stebila.* Izmed najboljših določimo osem do deset grmov in jih zaznamujemo s kolci ali vejicami, da jih gospodinja ne obere, ter jih negujemo bolje od drugih. Na tak način gojeni fižol bo močno cvetel, stroki se dobro razvijejo in zrnje postane debelo in kleno. Paziti je tudi na tiste rastline, ki začnejo najprej cveteti, kajti tako si vzgojimo zgodnje vrste. Ko so stroki dozoreli in se posušili že na stebelu, jih oberemo in še bolje osušimo na solncu, da laže spravimo zrnje iz njih. Stem smo preskrbljeni tudi s fižolovim semenom za prihodnje leto.

Ta dva primera naj za sedaj zadostujeta v pouk, kako si z malim trudom in na majhnem prostoru oskrbimo potrebno seme za domačo rabo. Slično opravilo je tudi z drugimi zelenjadnimi vrstami, v kolikor imamo prostora na našem vrtu; vendar bomo skušali pozneje opisati način pridelovanja semen pri raznih vrtnih rastlinah. Ni namreč pri vseh teh gojitev semen tako preprosta in lahka, kakor je orisana pri solati in fižolu, ampak so nekatere vrste zelenjav zelo občutljive proti raznim zunanjim vplivom, kar moramo seveda upoštevati, ako si hočemo pridobiti dobro in nepokvarjeno seme.

Pri večjem vrtu, nego je tu naznačen, namenimo seveda več rastlin za seme. Vrtnarji, ki se pečajo v veliki meri s pridelovanjem sveže zelenjave za trg, izberejo po petdeset, sto ali še več rastlin ali grmov za seme, kolikor pač potrebujejo semena zase; pri tem si pa vzgojijo navadno toliko tega, da imajo za dve leti dovolj; to pa iz tega vzroka, ker ne vedo, kako se jim drugo leto obnese letina semenja. Drugače pa ravna tisti, ki prideluje seme za prodajo, morda tudi po naročilu ali pogodbi s kako semensko tvrdko, o čemur pa se tukaj za sedanje razmere ne spleča obravnavati.

Mnogokrat se zgodi, da sami nimamo dobre vrste na pr. solate; hoteli bi imeti seme tiste vrste, ki se nam pri sosedu posebno dopade. Dogovorimo se torej ž njim, da pusti nekaj več glav za seme, namenjenih za nas, zato mu pa obljubimo, da mu damo na pr. seme naših paradižnikov, ki so veliki kakor jabolka in rodovitnejši od njegovih. Na ta način si pomagamo medsebojno in si zboljšujemo domače seme.

V glavnem upoštevajmo torej sledeča načela: *Vsak obdelovalec vrta, pa naj bo vrtnar ali kmet, delovec ali uradnik, ki si je najel zemljišče za posaditev zelenjave, naj si sam priskrbi potrebno zelenjadno seme za prihodnje leto.*

Za seme izbiraj vedno le najboljše rastline, t. j. najzgodnejše, najrodovitnejše in najkrepkejše.

Ce sam nimaš dobrih vrst zelenjav, skušaj si jih pridobiti pri sosedu, kateremu nudiš v zameno svojo boljšo vrsto druge vrste zelenjave.

Kdo se naj še zgleda za državni preživljenski (vzdrževalni) prispevek?

Spisal dr. Lapažne, odvetnik v Krškem.

II. Kdo prejema prez. prispevek?

Novi zakon ni le razširil kroga tistih, za katerimi se prejema prez. prispevek, ampak tudi onih, ki ga

prejemajo t. zv. svojcev. Po starem zakonu so mogli prositi le ožji, v zakonu naštetih sorodniki in svaki. Po novem *ne odločuje ne sorodstvo, ne svaštvo*, temveč edino okoliščina, ali je bilo preživljanje prosilca *odvisno od dela ali zaslužka* vpoklicanega. Odvisnost ne pomeni, da je vpoklicani prosilca *docela*, zastduje, da ga je *deloma* vzdrževal (podpiral). Od 1. avgusta 1917 dalje torej lahko zahtevajo prež. prispevek poleg sorodnikov in svakov vseh stopinj tudi nesorodniki in tujci, ako so bili po posebnih razmerah glede svojega preživljanja navezani na vpoklicanega. Pod temi pogoji naj se torej zglasé za prispevek od 1. avgusta 1917 dalje rejenci za krušnimi očeti, krušni očeti za rejenci, pastorki za očmi, očmi za pastorki (to razmerje se je vsled posebne naredbe upoštevalo še pred 1. avg. 1917), neveste za vzdrževalci in dr.

Odvisnost preživljanja od vpoklicanega je morala obstojati že *ob času vpoklica*. Le pri zakonskih otrocih se po razsodbah upr. sodišča dajejo prispevki tudi onim, ki se narodijo po vpoklicu. Nikakor pa ne pritičejo prispevki zakonskih žen tisti ženi, ki se n. pr. poroči z vojakom šele po njegovem izstopu iz aktivne službe, torej s civilistom. Da vojak kratko pred vpoklicem zaradi bolezni ali, ker je bil brez službe, izjemoma ni podpiral svojcev (kar bi bil sicer storil), ne škoduje.

Največji napredek novega zakona je obsežen v določbi, da naj v posebnega obzira vrednih razmerjih prejemajo svojci prež. prispevek tudi tedaj, *če jih vpoklicani vojak dejansko ni podpiral*, če torej zaradi njegovega vpoklica niso utrpeli dejanske škode. Za takega obzira vredna razmerja izreka zakon tista, *kjer je že občanski drž. zakonik naložil vojaku dolžnost preživljanja* (vzdrževanja). To dolžnost imajo po o. d. z.: a) zakonski možje naproti ženam (tudi ločenim, ako se ločitev ni izrekla zgolj iz ženine krivde); b) očetje naproti zakonskim, pozakonjenim ali nezakonskim otrokom, ako otroci nimajo lastnega premoženja; c) sinovi in unuki naproti staršem in starim staršem, ako žive le-ti v pomanjkanju; d) nezakonski sinovi naproti svojim materam; e) končno trpijo po noveli o. d. z. nezakonski očetje stroške šesttedenske otroške postelje nezak. matere. Ako zadene vpoklicanega vojaka ena izmed dolžnosti a) - e), prež. komisija na zglasitev svojcev za prispevek ne sme vprašati, ali je vpoklicani svojo dolžnost spolnoval, temveč mora priznati prispevek tudi če bi bil vpoklicani dolžnost popolnoma *zanemarjal*. Mnogim ženam brezskrbnih zakonskih mož, in še več v bedi živečim staršem zanikrnih sinov je bilo s tem — naproti staremu zakonu zelo vzvišenim — stališčem novega zakona na mah pomagano. Kdor pa pripada svojcem a) - e), je bil pod veljavo starega zakona odbit, češ da ga vpoklicani dejansko ni podpiral, a še ni obnovil svojega zahtevka po novem zakonu, naj to nemudoma stori, in mu bo s 1. avg. 1917 prispevek nakazan.

O drugem glavnem pogoju za priznanje prispevka, t. j. *o potrebi* prosilca ali, kakor pravi zakon, *o nevarnosti za njegovo preživljanje* (nastali zaradi vpoklica) mi ni treba razpravljati, ker je ta pogoj znan iz starega zakona, a sodba o njegovem obstoju je mogoča le v posameznem slučaju. Le to naj omenim z ozirom na današnje razmere, da je nevarnost za preživljanje podana tudi tedaj, če je sicer dosti živeža pri hiši, a ni sredstev za drago obleko, obutev in vzgojo otrok.

Kdor si bo osvojil temeljne pojme in cilje novega zakona — ki je žal veliko bolj prirojen mestnim

delavskim, kakor našim kmetiskim razmeram — temu ne bo težko rešiti nekaj *praktičnih vprašanj*, ki napravljajo našim ljudem veliko razburjenja, ker jih komisije v vsakem slučaju *drugače rešujejo, kar je pa edino pravilno*.

Ali pristoji n. pr. prež. prispevek tudi vžitkarjem? Na prvi pogled bi se moralo vprašanje zanikati, kajti kjer prejemajo vžitkarji svoj vžitek dalje, kakor v miru, in je isti izgovorjen v zadostni meri, niso zaradi vpoklica na prav nikaki škodi. V teh slučajih (in zlasti tam, kjer vžitkarji svoj vžitek iztožijo ter vodijo uspešno izvršbo) se mora zahtevanje prež. prispevka *zavrniti*. Ali v *večina* slučajih sinahe zaradi vojnih razmer niso v stanu, dati izgovorjenega vžitka dalje (zlasti obleke in obutve ne), in v teh se mora prež. prispevek *priznati*. — Prispevek pristoji vžitkarju, če se tudi izplačuje na roke sinahe. Ako ga sinaha ne uporablja v prid vžitkarju, se mu lahko nakaže na lastne roke.

Komu pristoji prež. prispevek, ako je bil vpoklican odrasli sin, glavna opora gospodarstva? Ali enemu ali obema staršema, ali poleg staršev tudi bratom in sestram? Da je bilo preživljanje vseh odvisno od vpoklicanega, ni dvoma. Drugače stoji vprašanje ali je z vpoklicem prišlo tudi preživljanje vseh v nevarnost? Kjer je posestvo majhno, in je bil donos izključno sad sinovega truda, se mora to vprašanje potrditi, zlasti, če niso ostale pri hiši nobene delavske moči. Kjer pa je posestvo večje in se bo dalo obdelovati z ostalimi delavskimi silami, tam bo omejila komisija podelitev prispevka na oba starša ali samo na enega, ali pa bo, kjer je posestvo zelo veliko, da takorekoč samo ob sebi redi družino, prošnjo odklonila.

Tudi na vprašanje, *ali gre otrokom prispevek le do doseženega 14. star. leta* ali tudi starejšim, se ne da enotno odgovoriti. Merodajno je, kdaj se pričnejo otroci sami vzdrževati. Vobče najdejo na kmetih ali pri obrtih preje priložnost, obrniti svoje mlade sile v korist gospodarstva oz. obrti, kakor po mestih, kjer s 14. leti navadno še ni končana njih izobrazba. Zoper analogno vporabo voj. preskrb. zakona, ki daje preskrbovalnine deklicam do 14., dečkom do 16. star. leta, ni pomislekov. Bolehnim, v razvitku zaostalim ali šoloobiskujočim otrokom gre prež. prispevek tudi po 14. letu.

(Dalje sledi.)

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko društvo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se vrstijo med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinole na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zasnamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne naštevajo vprašalčeve ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki na odgovori le na lista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na pozneje došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pisмено, če je pisnu priložena 1 K v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh, včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 52. Imam več volnenega blaga, ki bi ga rad doma pobarval, ker se ga ne upam dati drugam v barvilo. **Kako bi doma barval volneno blago**, kje dobim barvo in kako se imam pri tem ravnati, da blaga ne pokvarim? (M. K. v Ž.)

Odgovor: Barvanje suknenega ali volnenega blaga spada med obrti in je treba imeti pri tem zadostne praktične izkušnje ter stvar dobro razumeti, drugače blago lahko

pokvarite. Natančno opisanje tega dela bi vzelo preveč časa in prostora, in naposled bi se Vam brez vaje itak le težko posrečilo. K temu pride še veliko pomanjkanje barvil, ki vlada v današnjih časih in slaba kakovost teh, zaradi česar ne moremo nikomur priporočati, da bi se bavil s tem delom.

Vprašanje 53. Pridelal sem sadjevca, in sicer tepkovca in jabolčnika, ki se mi nikakor noče učistiti, vkljub temu, da sem ga že pretočil v drug sod. Katera sredstva naj rabim proti tej napaki in **kako učistim motni sadni mošt?** (P. L. v H.)

Odgovor: Iz Vašega vprašanja ne moremo posneti, kakšen pogrešek ima Vaš sadjevec. Vzrok motnemu sadjevcu je lahko pomanjkanje kisline in čreslovine v njem, ali pa tudi, ako je mošt še sladek, uničenje kipelnih glivic, zaradi česar sladkor ne more pokipeti v alkohol. V prvem slučaju je treba moštu dodati kisline ali čreslovine, da se izločijo iz njega beljakovinate snovi. V drugem je treba poskrbeti, da sladkor pokipi in da pri tem nastopajoča ogljenčeva kislina pripomore k izločitvi beljakovinatih in drugih snovi. Ta nedostatek odpravijo čiste drože, ki jih dobite pri »Deželnem kmetijsko-kemijskem preskušališču« v Ljubljani. V boljše podučilo o sadjevcu kupite v »Katol. Bukvarni« v Ljubljani knjigo M. Humeka: »Sadno vino ali sadjevec«, ki Vam pojasni marsikak pogrešek, ki se ga stori pri pripravljanju sadnega mošta. L.

Vprašanje 54. Letošnje vino, oziroma pridelek l. 1917. je nenavadno sladek. Še slajši je sadjevec. Bojim se, da se eno ali drugo poleti ne pokvari, ker se nočeta učistiti, zato vprašam, **kako je ravnati z motnim vinom in sadjevcem, da se ne pokvari?**

Odgovor: Na svoje vprašanje dobite odgovor v današnjem »Kmetovalcu« v spisu »Kako zdravimo motno in pokvarjeno vino ter sadjevec«. L.

Vprašanje 55. Pred leti sem imel v svinjaku cementirana tla brez lesenega poda in pujski so mi dobro uspeli. Na ta tlak sem pa položil lesen pod, ki je služil prej kot blevska vrata ter bil namazan z zelenim karbolinejem. Sedaj pa mladi pujski vedno dobe neke vrste kraste, najprej okoli rilčka, pozneje pa po celem telesu, in mi naposled poginejo. Razširjenje te bolezni omejim deloma z mazanjem s slano vodo in otrobi. Hlev je vedno dobro osnažen. Domnevam, da bi znal biti vzrok tej bolezni s katranom namazani pod. **Kaj je vzrok krastavosti pri pujskih in kako naj zdravim to bolezen?** (I. Ž. v V.)

Odgovor: Vaše domnevanje o vzroku bolezni pri mladih prasičih, ki dobe kraste, ni pravilno, kajti s karbolinejem namazani pod pravzaprav uniči vse glivice in škodljive trose bolezni; torej karbolinej ne more biti vzrok bolezni, ampak ravno nasprotno bi ta moral zabraniti vsako okuženje. Vzrok razširjenju te dandanes navadne bolezni je pač nepravilna in nezadostna krma, ki smo jo prisiljeni pokladati prasičem, četudi ni take sestave, kakor jo te živali potrebujejo za svoje telo. Primerna hrana mora vsebovati ne samo zadostno množino beljakovin, tolščice, sladkorja, ampak tudi fosfornih in rudninskih snovi, ki so za zdravje mladim pujskom neobhodno potrebne. Nekoliko rudninskih snovi pokladate lahko pujskom tudi v klajnem apnu, ki ga dobite pri kmet. družbi. Izmed glavnih pogojev za uspevanje mladim prasičev pa je ta, da jim nudimo priliko riti po zemlji in jo žreti, ker jo te živali neobhodno potrebujejo za dobro prebavljanje. Prasiči namreč ne rijejo po zemlji samo da iščejo črve in ličinke, ampak žrejo zemljo zato, da pospešuje presnavljanje v telesu. Natančnejše navodilo o tem dobite v odgovoru na 26. vprašanje na strani 22. letošnjega »Kmetovalca«, katerega pazljivo

prečitajte. Opozarjamo Vas pa še na en pogrešek pri stavbi svinjakov, ki se je v zadnjih letih preveč razširil in ga bo treba prej ali slej vsaj deloma odstraniti. Svinjaki, zidani iz cementa, so za prasiče premrzli, da bi v njih mogle te živali dobro uspevati. Treba jih bo nadomestiti s preprostimi, morda deloma lesenimi, ki so toplejši in zdravejši. L.

Vprašanje 56. Naša katastralna občina ima svoj skupni pašnik, na katerem pasejo tudi trije posestniki iz sosednje občine, ki ne plačujejo davka od pašnika kakor mi, in se sklicujejo, da imajo pašno pravico, ker več kakor 30 let nemoteno pasejo. Tem posestnikom iz sosednje občine smo hoteli pašo prepovedati, šli smo k sodišču, a tamkaj so nam rekli, da se ne da ničesar narediti, če so pašo res priposestovali. A i imajo res **priposestovano pašo, dasi ne plačujejo davka?** (J. B. v P.)

Odgovor: Plačevanje davka ne pride pri Vašem vprašanju v poštev. Odločuje edinole dejstvo, če imajo posestniki iz sosednje občine v resnici pravico do pašne, oziroma če so to pravico priposestovali. Najprej gre odgovoriti na vprašanje, čigav je pašnik. Na to vprašanje najdete odgovor v zemljiški knjigi, kjer je pašnik vpisan ali kot last Vaše katastralne občine, ali pa kot last v zemljiški knjigi imenoma navedenih posestnikov. Če je pašnik last Vaše katastralne občine, potem tvori on občinsko premoženje, ki ga ima oskrbovati gospodarski odbor, kateri je upravičen glede tega dela svojega premoženja uravnati vse pravne lastninske razmere. Če je pa pašnik last v imenoma navedenih posestnikov, potem imajo pa vsi skupaj enako pravico odločati glede lastninskih razmer, in če eden nastopi, mora imeti pooblastilo od vseh ostalih. Po cesarskem patentu iz l. 1853. je bila enkrat za vselej odpravljena pašna na tujem svetu in kjer je obstala, jo je bilo odpraviti, t. j. odkupiti. Z letom 1853. je tedaj tudi prekinjeno vsako priposestovanje pašne na tujem svetu. Če dotični trije posestniki iz sosednje občine ne morejo s kakimi listinami dokazati, da so imeli na Vašem pašniku že l. 1853. neoporečno pravico do pašne, potem morajo sedaj dokazati, da so pašo 30 let pred l. 1853. priposestovali, t. j. od l. 1823. nazaj. Tega pa pač ne bodo mogli dokazati. Vaš gospodarski odbor, oziroma Vaš pooblaščenec ima torej pravico tiste tri posestnike pri sodišču tožiti na priznanje, da nimajo pašne pravice. Sodišče mora tako tožbo sprejeti. In če končno tudi dokažejo, da imajo res pašno pravico, jih lahko na podstavi kranjskega deželnega zakona z dne 8. januarja 1889, dež. zak. št. 7., prisilite, da odstopijo od pašne pravice proti primerni odškodnini. Ceneje uredite Vaš spor s posestniki sosednje občine, če jih pri sodišču sploh ne tožite, ampak če prosite pri c. kr. lokalnem agrarnem komisarju v Ljubljani za ureditev Vaših pašnih pravic. Imenovani komisar bo hitro dognal, če imajo posestniki sosednje občine res pašno pravico na Vašem pašniku.

Vprašanje 57. Na kakšen način se da občinski pašnik med upravičence razdeliti, kam je v to svrhu prošnjo vložiti in ali bi smeli pašnik med seboj razdeliti, ne da bi koga vprašali, če nas je večina zadovoljna? (J. B. v P.)

Odgovor: Skupnega pašnika ne smete kar sami razdeliti, ne da bi koga vprašali, ampak za razdelitev morate prositi pri c. kr. lokalnem agrarnem komisarju v Ljubljani, ki potem uvede po zakonu predpisano postopanje ter se pašnik uradno razdeli po veljavnem zakonu od agrarne oblasti. Razdelitev pašnika pa končno dovoli deželna komisija za agrarne operacije, ki presodi, če je razdelitev gospodarsko priporočena in če morda ni bolje, le pašne pravice urediti. Ker se danes pozna velika važnost pašne v prospah živinoreje, zato se razdelitev pašnikov vedno ne

odobri, pač se pa vedno dovoli ugotovitev in ureditev pašnih pravic.

Vprašanje 58. Pri nas imamo mnogo krav bolnih na celem životu, in sicer večinoma v zadnjem delu. Živina ne more hoditi, se zapleta, hodi sključena in pri porodih se mnogokrat pripeti, da leže in ne more več vstati. Tako kravo se mora navadno zaklati. **Kako zdravim ošibele krave?** (O. J. v D.)

Odgovor: Iz Vašega nejasnega vprašanja ne moremo vedeti, kakšna bolezen se pojavlja pri Vaših kravah, ampak le domnevati, da bo temu vzrok najbrže ošibelost krav, povzročena po nezadostni in slabi krmi, katere dandanes primanjkuje posebno v Istri. Slaba krma povzroča nepopolno razvitje mišic, izčrpanje istih in zaraditega tudi ošibelost živine. Ta se pojavlja posebno pri kravah, ki se jih molze in se jim s tem odvzame mnogo hranilnih snovi, ter pri bregjih kravah, ki morajo skrbeti za hrano teletu, a ne dobe zadostnih množin tečnih krmil. Pri bregjih kravah se mora, če se jim nima dati zadostne krme, mnogo prej nehati z molžo, kakor navadno, da krava in tele v njej preveč ne oslabilia. Zdravljenje tako oslabilih krav obstoji samo v tem, da se jim menja krmo ter poklada dovolj in boljše krme. Ker pa vlada sedaj najhujše pomanjkanje krme, bo tako zdravljenje pač težko. Skušajte si za sedaj pomagati, kakor je pač mogoče. Pri Vas nastopi v kratkem času paša in tedaj se Vam bodo gotovo vse krave popravile brez posebnih zdravil. L.

Družbene vesti.

Z Dunaja smo prejeli: Za letošnje pomladno gnojenje so bile žal le zelo omejene množine umetnega gnojila na razpolaganje. Razdeljevanje teh množin je končano. Nadaljne prijave posameznih kmetijskih korporacij in kmetovalcev se torej ne morejo vpoštevati. C. kr. poljedelsko ministrstvo pa tudi ne more posameznim prosilcem podati posebnega sporočila glede morebitnih prejšnjih prijav.

* C. kr. kmetijska družba kranjska ima za svoje ude v zalogi sledeče kmetijske potrebščine:

Seme lucerne detelje ogrske provenience, jamčeno brez predenično in skrbno čiščeno po K 16.— kg.

Seme domače ali črne detelje, istotako čiščeno s strojem »Cuscuta« jamčeno brezpredenično in največje kaljivosti pri odjemu 50 ali 100 kg in več po K 10.—, pri manjšem odjemu po K 12.— kg.

Seme hmelske lucerne (Medicago lupulina) dveletna rumena detelja stane pri družbi 5 kron kg. To brezpredenično seme uspeva tudi v slabih, apnenih ali lahkih zemljah in je posebno priporočljivo za primes k travnim semenskim zmesem.

Travna semena: Mačji rep . . . . . K 6.—

Angleška ljulika „ 6.—

Francoska pahovka „ 10.—

Travna mešanica „ 8.—

Vreče za semena trave in detelje morajo udje naročniki po možnosti družbi obenem z naročitvijo dostaviti. Le koder to nikakor ni mogoče priskrbi družba udom sama primerne močne vreče. Te vreče so pa sedaj jako drage in jih mora družba po nastopnih cenah računati, ne da bi jih za te cene potem nazaj jemala:

pri pošiljativah do 10 kg stane vreča K 3.—

„ „ 15 „ „ K 4.—

„ „ 20 „ „ K 5.—

„ „ 25 „ „ K 6.—

večje vreče stanejo vselej primerno več.

Kalijevega hipermanganata tačasno ni dobiti. Žveplenokislo glino namesto galuna, kot primes galičnemu škropivu, ima kmetijska družba v zalogi, ter jo oddaja po 1 K kilogram.

Galun po K 240.— sto kg.

Melior, novo sredstvo proti peronospori na trtah in proti drugim glivičnim in živalskim škodljivcem na vseh rastlinah, stane kg za ude 3 K 40 vinarjev. (Glej spis »Melior« v »Kmetovalcu« št. 11. z dne 15. junija 1915.)

Fenoltaleinov reagenčni popir, ki se rabi pri napravi trsnega škropiva, pola ali zaklopnica po 1 K.

Trakove za vezanje snopov (enostaven motvoz) v klopčičih po 2000 gr po K 12.— kg.

Manila trakove za vezati, v klopčičih po 2500 gramov po K 16.— kg. Ta izborni motvoz je kanadskega izvora in je najboljše in najcenejše nadomestilo za rafijo, ker se ga ob uporabi lahko predeli v tri trakovne dele.

Mlečne cevi iz kosti, štev. 3561 po K 1'40.

Klajno apno, 38—42%, precipitirano (ne žgano) ima družba zopet v zalogi in ga oddaja kg po K 1'10.

Eponit, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. stane kg 7 K.

Bernadotov vinomer (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 15 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati.

Antiavit v varstvo setev pšenice, turščice, graha, grašice, travnih in deteljnih, vrtnih in gozdnih semen vseh vrst pred poljskimi vranami, vrabci, kokošmi, golobi, fazani itd. si je družba zopet nabavila. Osminka kile v dvanajstih litrih vode raztopljenega antiavita zadostuje za impregniranje 130 kg setve ter se razpošilja kot vzorec brez vrednosti. Glede uporabe antiavita opozarjamo na spis »Odvračanje škode po vranah« v »Kmetovalcu« št. 2. z dne 15. marca 1914. Naroča naj se pravočasno pred časom setve, t. j. približno 15. februarja ali 15. septembra. Antiavit se dobi v zaklopnicah po 1 kg za 18 K, 1/2 kg za K 9'50, 1/4 kg za K 5'50, 1/8 kg za K 3'—, 50 g za K 1'60.

Uradne vesti c. kr. kmet. družbe kranjske.

V a b i l o

k občnemu zboru podružnice c. kr. kmetijske družbe v Mostah pri Komendi, ki bo 14. aprila t. l. ob polštirih popoldne pri g. županu v Mostah.

S P O R E D:

1. Pregled računov za l. 1916. in 1917.
2. Volitev delegata za občni zbor c. kr. kmetijske družbe.
3. Raznoterosti.

Načelnništvo.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice na Vačah, ki bo v nedeljo 21. aprila t. l. ob osmih zjutraj v Ljudski posojilnici na Vačah.

S P O R E D:

1. Poročilo načelnništva.
2. Poročilo blagajnika.
3. Volitev načelnništva.
4. Slučajnosti.

V slučaju nesklepnosti se vrši pol ure pozneje drug občni zbor z istim sporedom.

Odbor.

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, v lastnem domu, Miklošičeva cesta št. 6, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge vsak delavnik dopoldne od 8. do 1. ure in jih obrestuje po (5)

Vloge v »Ljudski posojilnici« so popolnoma varno naložene, ker posojilnica daje denar na varna posestva na deželi in v mestih.

4 1/4 %

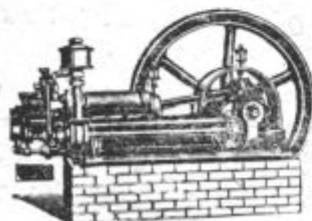
Rezervni zakladi znašajo en milijon kron. Stanje hranilnih vlog je bilo koncem leta 1916 okroglo 26 milijonov kron.

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje zavod sam za svoje vložnike, tako da dobe le-ti od vsakih 100 kron čistih 4 krome 25 vinarjev na leto.

»Ljudska posojilnica« sprejema vloge tudi po pošti in daje za njih vplačilo na razpolago pošne položnice. Sprejema tudi vloge na tekoči račun ter daje svojim zadržnikom posojila proti vknjižbi z amortizacijo ali brez nje na osebni kredit proti poroštvu ali zastavi vrednostnih papirjev. — Menjice se eskomptujejo najbolje.

Gospodarska zveza v Ljubljani

Dunajska cesta — Bavarski dvor. (3)

Velika zaloga vsakovrstnih poljedeljskih strojev iz najslovitejših avstrijskih tovarn.

Zastopstvo za parne kotle znanih tvornic „WELSLIA“.

Le racionalna reja perutnine

kot glavna ali postranska panoga potom naših najboljših

valilnikov

donaša vsakemu gospodinjstvu ceno

meso in jajca!

V 7. do 8. tednih zakolno perutnino!

Nickerl & Co., G. m. b. H.

podjetje za racionalno rejo perutnine in drobnice Inzersdorf 119 pri Dunaju. (65)

Jajca za valenje

od treh priznanih najboljših plemen sedanosti in najvišje odlikovanih vzgojnih rodov.

Črne rdečerožnate Minorca potomci petelina zmagovalca „Viktor“, ki je bil za 9000 K importiran iz Amerike. (Kokoši so stale po 1200 K). Jako lepe živali, zelo prono jajčarice. Jajca za valenje po K 2-90 komada.

Jastrebski Plymouth-Rocks

lep v obliki in znakih, ameriški import, najboljša mesnata žival in najpridnejša zimska jajčarica. Jajca za valenje za K 2-90. Jajca belih pekinških rac po K 2-90. Jamstvo za svežost in 100% oplojenje.

1. Perutninarski zavod

Frančišek Vodička, Smržice na Moravskem. (13)

Skrbite

za pravočasno dobavo

zanesljivega semena trav in detelj!

Mešanica zanesljivih travnih semen

ki sestoji jamčeno z:

- 15 % semena domače detelje,
- 8 % „ nemške lucerne ali sedemletne detelje,
- 18 % „ hmelske lucerne,
- 17 % „ francoske pahovke,
- 17 % „ angleške ljulike,
- 25 % „ mačjega repa

oddaja c. kr. kmet. družba kranjska v Ljubljani svojim udeležencem po 8 K kg!

Kmetovalci! Mešanico travnega semena si nabavite šele, ko poznate množino in kakovost posameznih pridelanih vrst in ko na tej podlagi izračunate vrednost mešanice. (22)

Pošne hranilnice račun št. 528.406. Telefon št. 185.

Ustanovljena 1882.

Kmetska posojilnica

Ljubljanske okolice registr. zadruga z neomej. zavezo v LJUBLJANI

v lastnem združnem domu na Dunajski cesti št. 18.

Obrestuje hranilne vloge po 4 1/4 % (2)

brez vsakega odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za vložnike

Sprejema tudi vloge v tekočem računu v zvezi s kmetovnim prometom ter jih obrestuje od dne vloge in do dne dviga.

Stanje hranilnih vlog 23.000.000 kron

Stanje [rezervnih zakladov: 1.000.000 kron.

Razglas

glede oddaje semena za krmsko peso.

Centrala za krmila c. kr. urada za ljudsko prehrano je nakupila v Nemčiji malo množino semena krmske pese, ki se oddaja pod naslednjimi pogoji:

1. Seme z zavojem vred se dopošlje pridelovalcu brezplačno in poštne prosto na prevzemno postajo.
2. Posejati se ga sme izključno na lastnem posestvu.
3. Seme, ki se ne porabi za setev, se mora takoj nefrankovano vrniti centrali za krmila c. kr. urada za ljudsko prehrano.
4. Pridelovalec je dolžan oddati centrali za krmila c. kr. urada za ljudsko prehrano za vsak kilogram semena 750 kg krmske pese:

Pojasnilo: Vzemimo, da se rabi za posejanje enega hektara 20 kg semena in pridelava 350 metrskih stotov pese, tedaj treba oddati centrali za krmila c. kr. urada za ljudsko prehrano 150 metrskih stotov, ostalih 200 metrskih stotov se pa sme porabiti za krmljenje v lastnem gospodarstvu.

5. Za vsakih 100 kg dobavljene krmske pese, zdrave, za prodajo sposobne kakovosti plača pridelovalcu centrala za krmila c. kr. urada za ljudsko prehrano 10 kron. Cena se razume loko postaje skladišča in so v njej zapopadeni tudi stroški za nakladanje.

Ako dobavljeno blago ne odgovarja predpisani kakovosti, stopi v veljavo določba § 5., odstavek 3., naredbes z dne 11. oktobra 1916, drž. zak. št. 350.

6. Množina blaga ki se ima oddati, se mora prijaviti centrali za krmila c. kr. urada za ljudsko prehrano. Ta bo zapolagala z blagom tekom šestih tednov po prijavi. Plačilo prevzemne cene se izvrši po dobavi.

7. Pridelovalec je dolžan na zahtevo centrale za krmila c. kr. urada za ljudsko prehrano imeti peso spravljeno v svojih prostorih. Za to prejme trgovsko običajno odškodnino od strani centrale za krmila c. kr. urada za ljudsko prehrano.

8. Setev, poljska dela in spravljanje pese bodo nadzorovali organi centrale za krmila c. kr. urada za ljudsko prehrano.

9. Pogodbi nasprotujoča poraba dobavljenega semena, kakor tudi opustitev oddaje predpisane množine krmske pese (točka 4.) nalaga pridelovalcu dolžnost, da mora plačati nakazano mu pesno seme, všteti emblažo in dovoznino, poleg tega ga pa zadene kazen.

§ 5., odstavek 3., naredbes z dne 11. oktobra drž. zak. št. 350 se glasi:

(28)

•Ako blago ne odgovarja usančni zahtevi ali pa prekorači dopustno najvišjo mero vlage, se cena primerno zniža. Ako se v zadevi znižanja cene ne doseže edinost, odločuje o ceni, ako se nahaja blago v deželi, kjer obstoji borza za kmetijske pridelke, razsodišče te borze, sicer pa razsodišče trgovske in obrtne zbornice, v katere področje spada blago.◀

Pri naročilih naj se naročevalec poslužiti tega obrazca. Ispolnjen mora biti popolnoma in razločno. Na nepopolne in nerazločne naročilnice se ne more ozirati. S sprejemom naročila se centrala za krmila c. kr. urada za ljudsko prehrano ne obveže, da bo res dobavila seme. Dano ji je na prosto voljo, da semena sploh ne odpošlje ali pa zniža zahtevano množino. — Z ozirom na zapozneli čas se bodo reševale naročilnice načelno po vrsti njih dospelosti, radi česar se ne bo moglo ozirati na pozno došla naročila.

Pridelovalec prejme tekom 5 dni po dohodu naročilnice obvestilo, ali in katero množino semena krmske pese bo prejel.

NAROČILO.

Centrali za krmila c. kr. urada za ljudsko prehrano

DUNAJ I., Trattnerhof 1.

Podpisan . . . (zadruga) izjavlja, da je voljan (voljna) na zemljišču, ležečem v okraju . . . . ., občina . . . . ., v izmeri . . . . . hektarov (št. parcele . . . .) v letu 1918. pridelovati krmsko peso pod pogoji, ki jih navaja centrala za krmila c. kr. urada za ljudsko prehrano, in prosi, da se mu dopošlje . . . . . kg semena.

Naslov: . . . . .

Kraj prevzetja: . . . . . pošta: . . . . . železniška

postaja: . . . . .

Podpis:

.....

Kmetska hranilnica in pošojilnica
v Senožecah

registrovana zadruga z neomejeno zavezo
vabi na svoj

XI. redni
občni zbor

ki se bode vršil

v nedeljo dne 14. aprila 1918

ob 1. uri popoldne

v posojilniških prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Potrjenje letnega računa za l. 1917.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

V slučaju nesklepčnosti tega, vrši se pol ure pozneje drugi občni zbor z istim dnevnim redom in na istem prostoru, ki sklepa brezpogojno. (34)

Načelstvo.

Vabilo

na X.

redni občni zbor

Živinorejske in konjer. zadruga

v Gorjah,

registrovane zadruga z omejeno zavezo
ki se vrši

v nedeljo, dne 7. aprila 1918

ob 3. uri popoldne

v dvorani.

SPORED:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo računov za l. 1917 ter odobritev.
3. Volitev odbora.
4. Prememba pravil.
5. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi

odbor.

§ 24. pravil: Ako občni zbor ob določeni uri ni sklepčen, vrši se čez pol ure drugo zborovanje, ki sklepa ob vsakem številu navzočih članov. (30)

Novo avstrijske

srečke rdečega križa

Najugodnejši igralni načrt! — Glavni dobitek bližnjega srečanja 1. maja 1918

200.000 K.

Nadaljnji dobitki: | 1 dobitek za K 40.000 | 2 dobitka po K 5000 | in veliko malih dobitkov.
| 2 dobitka po K 10.000 | 10 dobitkov po K 1000

Do 1. 1920 letno štiri žrebanja.

Vsaka srečka mora biti do 1. 1956 izžrebana.

Cena v gotovini 45 K.

Proti plačilu tega zneska poleg 60 vin. za rekomandacijo in za davek na promet z efekti dobi naročnik izvirno srečko brez odloga po pošti.

Cena proti zmernimi mesečnimi obroki:

3 kom. proti 37 mes. obroki K 4-50	10 kom. proti 37 mes. obroki K 15--
5 " " 37 " " K 7-50	15 " " 37 " " K 22--

Kupci proti mesečnim obrokom dobijo po vplačilu prvega mesečnega obroka zakonito prejemno listino z navedbo srečkalne številke.

Izključna srečkalna pravica prične po vplačilu prvega obroka.

Seznami žrebanj in poštne položnice bodo na razpolago. Naročniki iz bojnega polja naj napišejo svoje naslove iz zaledja, ker vrednostne pošiljatve na fronto niso dopustne. (29)

Bančna kupčevalnica JOS. KUGEL & Co.

Poslovalnica c. kr. razredne loterije

DUNAJ, VI., Mariahilfersrasse Nr. 105.

Poštnohranišnični račun 146.965.

! Pozor!

pri pomladanskem obdelovanju.

Korenine od pirnice.

Centrala za krmila kupuje osnažene in suhe korenine od pirnice (perenike, ornice ali železne trave) po 25 K za 100 kg na bližnji železniški postaji.

Pismene ponudbe je poslati z naslovom: Futtermittelzentrale, Ersatzfutter-Abteilung, Wien, I., Trattnerhof I. (25)

Žveplene trakove

za - sode -

po 17 vin. kos razpošilja po povzetju (26)

Mr. Ph. Ivan Med Vipava, Notranjsko.

Prodajam tri- in štiriletne smrekove sadike.

Cena 7 kron za tisoč.

Feliks Stare Kolovec, p. Radomlje.

Šibre na zalogo

 (iz starega svinca)

natančno okrogle v poljubni množini in velikosti izdeluje vsak sam (mrzlim potom)

z dve leti preizkušenim (31)

aparatom za stiskanje šibrov.

Vzorec 1918 (krogi v spiralah) 45 kron.

Naročiti proti poštnemu povzetju pri

F. MAXIAN, Hermanice

Nova Paka (Češko).

Jelšov, hrastov, bukov, javorjev in brestov

okrogel ali rezan, iščem v nakup.

Cenjene ponudbe naj se naslovijo na

Wilhelm Herbatschek

Wien, VII/3.

(20)

Konjsko - žimo - vsako množino

kupuje

Mihael Mihelič,

ščetar v Ljubljani,

Šelenburgova ulica št. 1,

nasproti Kazine.

(17)